

“Hi ha pintors i gent que pinta...”

Ballester confessa que vol pertànyer a la colla dels “artistes honestos”

VE DE LA PÀGINA 1

L'entrevista no ha començat amb massa bon peu. El fet d'aver-lo tret del seu cau, d'aquella planta baixa que és una mena de semisoterrani, sembla que ha fet despertar en ell un malestar crònic. Li dic que l'estudi no està tan desordenat, que fins i tot n'hem vist de pitjors. Que, quan acabem aquesta sèrie d'entrevistes, en farem un rànquing, del més acurat al més desordenat. Ell m'escolta amb una certa incredulitat, i m'observa atentament. Però allò no serveix perquè no es torne a endinsar en aquell discurs una mica depressiu: “Faig de tot, imite, segueix els pintors que admire: Braque, George Grosz, Gris, Cézanne... No tinc un estil propi...”. El contradic, i ell em mira sobtat, una mica incrèdul per la meua gosadia. Li faig saber que no estic completament segur del que diu, que l'exposició que aquests dies hi ha a la Nau és magnífica, i que si alguna cosa el caracteritza, al meu parer, i que sincerament m'ha enlluernat, és l'enorme exigència que hi ha en l'elaboració de cada quadre, en què treballa sempre amb una gamma de colors molt discreta, molt austera. Allò sembla que el sorprèn agradablement, i canvia el gest, relaxa la cara, se li comencen a humanitzar les faccions: “Sóc més

dibuixant que pintor. El color no és fonamental”. Truquen per telèfon, i contesta (el sent dir: “sí, en l'entrevista... no sé quan acabaré... sí... quan acabaré... no ho sé... ja et trucaré...”, i penja violentament). Em mira de nou, i per un moment tem noves complicacions. Però no és així: “Tens raó, m'interessa molt l'ofici. Hi ha gent que pensa que el que és important és el concepte, i no l'elaboració. Jo crec que és tan important una cosa com l'altra! Que cal saber dibuixar! M'interessa més el dibuix que el color: el traç, l'estructura, la composició, la forma...”.

Li pregunte si recorda l'estudi de son pare, l'escultor Antonio Ballester, que tenia el taller al carrer de Borriana de València. Em fa que sí, però que recorda millor el que va tindre després a Mèxic, quan es va exiliar. “Tenia un estudi molt ordenat... Jo en això no he eixit a ell! Quan acabava de treballar afilava les gúbies, agranava, el tenia net com una patena... En què he eixit a ell? En el rigor en el treball, en l'exigència, en no conformar-me, en exigir-me l'obra ben feta. El seu exemple sempre m'ha acompanyat, com el de la seua germana, Manuela Ballester, que era una grandíssima dibuixant, i que es va casar amb Josep Renau. Ells tres han estat els meus models

en moltes coses de la vida”. El record és entranyable, i es veu que, en efecte, moltes coses de son pare i de Renau caracteritzen el seu treball. “Quan vaig entrar en Belles Arts, vaig voler seguir una mica els seus passos. Ja en la seua època, Belles Arts era una mica antiquada, però jo pen-

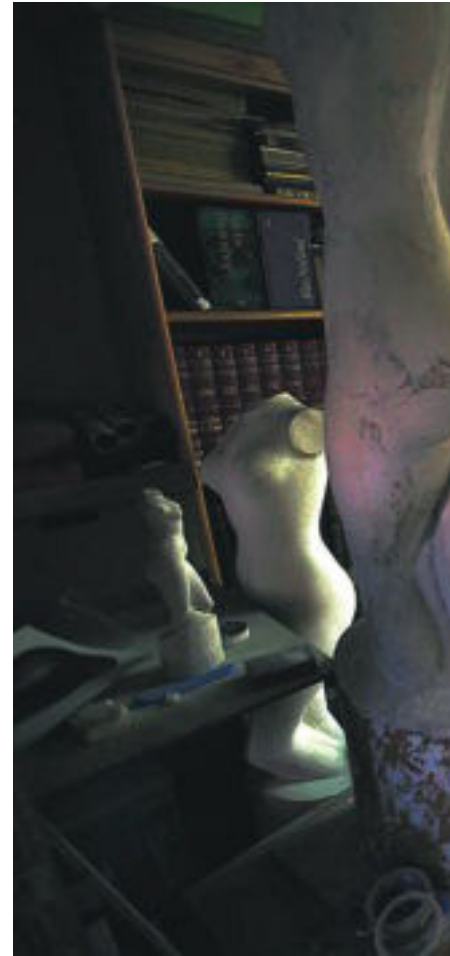
Sóc més dibuixant que pintor. El color no és fonamental”

“Ramírez Blanco és un artista excepcional, un pintor de pintors”

sava que, almenys, m'hi ensenyarien la part més clàssica dels estudis. Que faria molts dibuixos acadèmics... Però ni això. Va ser una gran desil·lusió!”. Li pregunte quins professors va tindre. Em parla de Genaro Lahuerta, que el va suspendre, i de Francesc Lozano, del qual l'únic que recorda és que es va acostar al seu treball, el va inspeccionar i va dir: “¡Eso tonos fantasma, coño!” i va marxar. “Jo tenia la il·lusió d'apren-

dre la tècnica, però no em va servir ni per a fer això. Vaig traure la carrera sense anar a classe... Després, per ironies de la vida, vaig ser professor a la Facultat de Belles Arts, durant uns anys, com a PNN. Vaig aprendre molt del meu contacte amb els estudiants; em vaig empassar tota aquella teoria que desconeixia en bona part. Però les intrigues de la vida acadèmica eren insuportables, aquella facultat era plena de trepes, i la vaig deixar fastiguejat”.

Pense que la seua vida és plena de renúncies. Feia trenta-quatre anys que no exposava la seua obra; en realitat, des que es va dissoldre l'Equip Realitat, format amb Joan Cardells, quasi no se li havia vist res. En molts sentits, ha estat un descobriment, que ha colpit l'escenari artístic valencià. Li pregunte per què ha trigat tant a exposar, i em contesta amb contundència: “Per què no? Per què he de mostrar l'obra? I per què he d'entrar en tota la mercaderia de les galeries? M'és insuportable tot el negoci que gira al voltant de l'art, totes les comissions, els percentatges, el xou de l'artista... Ara, com a conseqüència de la meua exposició a la Nau, hi ha galeries comercials que m'han fet ofertes, ofertes molt interessants. Però... no sé què fer! Ja he caigut

de nou en el parany! Com he de posar preu a una obra que he pintat amb tota l'ànima, on ho he posat tot! Què val això? També Renau estava en contra de les galeries”. Li comente que Doro Balaguer feia quaranta anys que no pintava ni exposava, i que ara, a vuitanta anys, ha fet una gran exposició en la Fundació Chirivella-Soriano. Jorge Ballester assenteix, amb una certa emoció: “Hi ha pintors i gent que

UN PAÍS DE PARAULES

Espies a la València de postguerra

OMBRES EN LA NIT

Ferran Torrent
Columna / Bromera
Barcelona / València
245 / 209 pàgines

Francesc Calafat

Des de fa uns anys a Ferran Torrent el tempta la trama internacional. La va iniciar per mitjà d'un excombatent de l'IRA i d'un comando del Mossad que aterren a València. En *Bulevard dels francesos* se submergeix en el drama que obrí la guerra espanyola, l'asfíxia de la inacabable postguerra, els efectes de les ideologies i els estralls que deixaren les il·lusions polítiques desaforades. La seua narrativa és fa més greu i els personatges viuen treuats per conflictes interns i morals. En *Ombres en la nit* integra les dues línies en una operació arriscada, perquè parteix d'un fet, d'entrada, poc creïble: la presència d'un valencià gitano i comunista en un grup jueu. Algú dirà: ja estem, una altra vegada els nazis i els jueus. Sembla ja un fet inevitable quan es parla de l'Europa del segle XX. Potser, però al ma-

teix temps es pot pensar per què no. És un tema clau, de moltes ressonàncies, que ha marcat el nostre imaginari. A més, ara ja n'hi ha prou informació per a poder parlar-ne amb versemblança. El problema no és que se'n parle, sinó amb quina intenció es fa. També cal dir que, vista l'evolució de les novel·les de Ferran Torrent, no sorprén gens que aposte ara per un thriller d'espionatge i venjança en els anys immediats de la Segona Guerra Mundial, enmig de les tensions entre Occident i el comunisme. L'autor ha tingut bon ull de triar aspectes poc transitats, com ara el ressentiment i l'odi.

El valencià Santiago Cortés pertany a un grup entestat a reparar el sofriment de les víctimes. El Nakam no té paciència per a estratègies legals i polítiques i s'enfronta a les institucions jueves més representatives. Exigeixen una justícia ràpida; és la seua via d'expiar la culpa. Els components del col·lectiu són personatges temeraris, trencats per la brutalitat viscuda, errants i desarrelats. Són una ferida oberta. Només es reconeixen entre els torturats. La

L'escriptor Ferran Torrent. / JESÚS CÍSCAR

No sorprén gens que Torrent aposte ara per un 'thriller' d'espionatge i venjança

incomunicació és total. No hi ha cap consol. L'assassinat de nazis, com esperen, no desinfecta la nafra, l'aprofundeix. No tots els integrants són suïcides en potència. Alguns estan cremats, però no odien la vida; miren d'introduir en el seu pensament tant com poden una mica de racionalitat. La reflexió implica comprendre les circumstàncies.

La primera part de la novel·la se centra en les accions del Nakam que es duen a terme a Viena i als seus voltants. Al seu

costat hi ha altres històries. La d'un periodista anglès, que estigué a València en temps de la guerra i féu molts amics republicans, i ara fa d'ajudant d'espia. I la d'un coronel rus que es fa passar per home de negocis hongarès, amb bones relacions amb el poder valencià. Dirigeix la resistència, formada per antics amics de l'anglès. És en la segona part d'*Ombres en la nit* que conflueixen els distints fils narratius i creix la intriga. Tots van al darrere del metge Heinrich Henkel, expert en temes nuclears, i que va dirigir experiments en camps de concentració. És el moment en què l'autor posa a rodar les seues millors armes narratives. Els personatges es busquen, es vigilen i miren de despistar i controlar els altres. L'acció avança a base

de moviments i contramoviments, on els espies professionals, que són els caçadors i els que mouen els fils ocults, acaben sent caçats.

Els personatges (alguns de reeixits, com els falsificadors, l'exboxejador i el gitano) són durs, descreguts, i acaben defensant una moral individualista enfront de l'opacitat i l'arbitrarietat de les ideologies i dels governs (capaços d'integrar personatges de passat terrible, si molt els convé). És la lògica del poder.

En una societat en ruïnes, de desconfiança total, els personatges valencians de la resistència troben una eixida, la dignitat personal, en la sacralització dels ideals, als quals ho subordinen tot. Inexcusablement, el desengany arriba i es viu sense fatalismes ni narcòtics.

Ombres en la nit, on es veu l'ombra de la novel·la anglesa i de les memòries d'activistes i supervivents, pinta una obra coral, de protagonisme divers, però on els caràcters són ajustats i al servei d'una trama ben dosificada, rematada amb uns diàlegs tensos i un estil concís i rotund. Encara que l'obra no té l'abast de *Bulevard dels francesos*, té l'atractiu d'aparcar l'humor i oferir en una lectura entretinguda una visió devastadora de la condició humana.